

TEZAURE UMANE VII PROGRAMUL MUZEULUI „ASTRA”- SIBIU PENTRU PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL

Dr. Corneliu BUCUR

Aflat în pragul aniversării centenarului (1905-2005) și valorificând totalitatea colecțiilor și valorilor documentar-etnografice constituite la Sibiu, încă din a doua jumătate a secolului XIX, în cadrul unor unități muzeale cu profil distinct de reprezentare **universală** (Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”), **națională** (Muzeul Civilizației Populare Tradiționale „ASTRA”), **regională** (Muzeul Civilizației Transilvane „ASTRA”) și **etnică** (Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească „Emil Sigerus” și Muzeul Rromilor – în fază de proiect, dar având deja colecții și o documentație fotografică și filmografică de mare valoare), Complexul Național Muzeal „ASTRA” s-a constituit și este apreciat unanim ca:

- **un muzeu de avangardă**, promotor al unei **noi concepții muzeologice** a secolului al XIX-lea, renunțând la fetișismul obiectual, schimbând paradigma de „muzeu etnografic” cu aceea de „muzeu de istoria culturii și civilizației”, ceea ce înseamnă deplasarea dinspre factologie înspre fenomenologia cultural-tradițională și dinspre expo-zitivul etnografic („cum sunt lucrurile”) spre ilustrarea diacroniei cultural-istorice („cum au devenit lucrurile ceea ce sunt”), în sfârșit, dinspre exclusivismul patrimoniului fizic, material, spre integrarea armo-nioasă, organică, a culturii imateriale în ansamblul expozițional și spec-tacular al tuturor manifestărilor muzeale;

- **un centru național de nivel academic, pentru cercetarea științifică modernă, interdisciplinară, a istoriei civilizației populare din România**, sub patronajul direct al Academiei Române, urmărind descoperirea și definirea civilizației tehnice populare românești, ca domeniu fundamental al istoriei culturale, exprimată, în principal, prin impresionanta comple-titudine tipologică și taxonomie generală a uneltelor și instalațiilor, a sistemelor tehnice și complexelor din toate domeniile de creație materială tradițională, ce ilustrează geniul tehnic al poporului român;

- **un centru național al revitalizării** meșteșugurilor artistice tradiționale, a costumului popular și folclorului literar, coregrafic, muzical și culinar din România, al obiceiurilor legate de sărbătorile tradiționale ținând de ciclul vieții și al muncii, preocupat - prin întreg sistemul manifestărilor organizate și al structurilor create în plan național - să contribuie la transmiterea, în forme autentice, a tradițiilor culturale, noilor generații și la recuperarea post comunistă a conștiinței și sentimentului identității culturale naționale, emancipat în spirit comparatist european („nu vei ști niciodată ce e al tău, dacă nu te compari cu ceilalți”);

- **un centru național pentru realizarea și arhivarea filmului documentar antropologic** cu privire specială la cultura și civilizația tradițională, Studioul ASTRA-Film fiind și organizatorul, bienal, al

Festivalului Internațional al Filmului Antropologic, de renume mondial și care a dus la formarea unei arhive filmologice de gen cu peste, 2500 de filme antropologice, ilustrative pentru întreaga cultură universală;

• un centru național pentru perfecționarea pregătirii restauratorilor și conservatorilor din muzeele țării, indiferent de profil.

Prestigiul internațional al Muzeului „ASTRA” a crescut, în mod deosebit în ultimul deceniu, fiind recunoscut în plan universal prin:

- decernarea distincției personale EMYA, directorului muzeului, prof. univ. dr. Coneliu Bucur, de către Comisia EMYA a Consiliului Europei, în anul 1993;

- alegerea directorului Muzeului „ASTRA” în bordul Comisiei Internaționale a Muzeelor de Etnografie (ICME);

- alegerea directorului Muzeului „ASTRA” în funcția de președinte al Comisiei Internaționale a Muzeelor de Etnografie, în sistem IOV, 2001.

Pentru realizările remarcabile obținute în anul 2001, s-au decernat Muzeului „ASTRA” **trei distincții naționale, cu ocazia instituirii, în premieră absolută pentru România, a “Premiilor naționale pentru patrimoniu cultural național”**. Premiul „Al. Tzigara Samurcaș” s-a acordat pentru amploarea și mesajul manifestărilor organizate în cadrul Programului „**Tezaure umane vii**”.

În anul 2004, pentru rezultatele obținute în anul 2003, în derularea Programului „*Tezaure umane vii*”, Ministerul Culturii și Cultelor, împreună cu Comisia Națională a României pentru UNESCO, a acordat Complexului Național Muzeal „ASTRA” un *Premiu special* al Ministerului Culturii și Cultelor și unul din Premiile Naționale.

Anul acesta, Muzeul „ASTRA” recidivează, obținând din nou Premiul național „Doina Darvaș” pentru

restaurarea Bisericii din Dretea (datată 1672) și Premiul special al Ministerului Culturii și Cultelor, împreună cu Comisia Națională a României pentru UNESCO, pentru programul *Olimpiada Națională „Meșteșuguri artistice tradiționale”*, derulată în anul 2004.

Prin patrimoniul său de importanță mondială, un adevărat „Panteon național al culturii populare”, Muzeul „ASTRA” derulează programe culturale strategice pentru păstrarea și protecția în conștiința universală a identității culturale a românilor, constituind, înaintea oricărei alte instituții culturale sau de patrimoniu din România, o școală națională **pentru educația în spiritul valorilor fundamentale, etnoidentitare și o demonstrație convingătoare** a esenței comunitar-europene și a valorilor universale a culturii noastre istorice.

Complexul Național Muzeal „ASTRA” Sibiu a inițiat și aplicat, de ani de zile, în baza teoriilor moderne de largă circulație pe plan universal, de reprezentare integrală a culturii populare tradiționale, în expresiile sale materiale și spirituale, conceptul modern de *museum vivum*, prin dezvoltarea unui adevărat **sistem național de cercetare, valorificare, consolidare și catalizare și transmiterii noilor generații, a manifestărilor circumscrise patrimoniului cultural intangibil**.

Întreg acest program a fost realizat în deplin consens cu proiectul UNESCO de încurajare și stimulare a prezervării active a valorilor culturii naționale, reprezentând tradițiile popoarelor lumii, privind meșteșugurile artistice populare, exprimat prin „Recomandările adresate membrilor UNESCO, în anii 1989 (Paris), și 1999 (Veneția) și având ca sintagmă *Tezaure umane vii*”.

Programul recunoașterii publice mondiale a valorilor excepționale ale culturii spirituale (intangibile), deopotrivă ale românilor și minorităților din

România, a producțiilor contemporane de artă și meșteșug artistic popular, într-un sistem instituționalizat, a fost asumat de Muzeul „ASTRA” încă din anii 1990/1991. Raportul publicat de UNESCO în anul 2000, cu privire la rezultatele pe plan mondial ale aplicării „Recomandării” sale din anul 1989, după „Atelierul de instruire de la Veneția”, din anul 1999, privind politica de salvare a tradițiilor culturale și a artefactelor artistice din cadrul țărilor afiliate UNESO, elogiază patru state asiatice: Japonia, Thailanda, Filipine și Coreea de Sud, și doar două state europene – Franța și România – pentru meritele deosebite în campania de derulare a programului anunțat.

Sistemul conceput și aplicat de Muzeul „ASTRA” la scară națională, în colaborare cu numeroase muzee etnografice și de artă populară din întreaga țară a cuprins:

- fondarea *Asociației Creatorilor Populari din România* (1992), care este structurată pe specialități și genuri de creație, sistem rămas deschis unor noi nominalizări;

- organizarea anuală, în jurul zilei de 15 august (Sfânta Maria), pentru membrii Asociației, a *Târgului Creatorilor Populari din România* (ajuns la ediția a XXI-a);

- fondarea *Academiei Artelor Tradiționale din România* (structurată pe șase secțiuni: Arte literare, Arte muzicale, Arte ludice, Arte plastice, Arte mecanice, Arte culinare), având deja 49 ediții pentru primirea noilor membri. În total «Academia satului românesc» numără peste 200 de membri;

- organizarea, împreună cu Ministerul Educației și Cercetării, a *Olimpiadei Naționale „Meșteșuguri Artistice Tradiționale”* (ajunsă la ediția a IX-a), care se constituie într-o competiție națională a copiilor talentați din satele României ce urmărește promovarea meșteșugurilor artistice tradiționale (finaliștii competiției fiind

declarați „olimpicii României”, la toate genurile creației meșteșugărești);

- organizarea *Galeriilor de Artă Populară* (în centrul istoric al Sibiului și în Muzeul în aer liber) pentru vânzarea, sub controlul și selecția valorilor, operată de specialiștii muzeului, a creațiilor contemporane ale meșteșugarilor tradiționali;

- organizarea, ca un corolar al întregului sistem de manifestări, începând din anul 2001, a *Festivalului Național al Tradițiilor Populare* (după modelul „Smithsonian Folklife Festival”, Washington D.C.) în baza experienței valoroase dobândite prin participarea României la cea de a XXXIII-a ediție, în anul 1999;

- organizarea, începând cu anul 1993 a *Festivalului Internațional al Filmului Antropologic Documentar* (ajuns la cea de-a IV ediție) și consacrat ca cel mai prestigios festival de gen din Europa Centrală și de Est;

- începând cu anul 2002, instituția noastră organizează, în premieră europeană, cu sprijinul UNESCO și IOV, primul *Târg Internațional European al Meșteșugurilor Tradiționale și Simpozionul Internațional “Cultură - Tradiție – Toleranță – Dialog multicultural prin cunoașterea tradițiilor culturale ale popoarelor lumii”* (30 august – 01 septembrie 2002).

Acest gen de manifestări cultural-științifice a continuat cu Conferința Internațională a ICME cu tema *“Tradițiile culturale amenințate cu dispariția. Rolul muzeelor etnografice în salvarea acestora”*, iar în acest an este programată Conferința muzeelor etnografice din centrul și estul Europei cu tema *“Portul popular – marcă a identității etnoculturale”*.

Cele mai importante obiective ale ambițiosului (și rigurosului) program al Muzeului “ASTRA” privind protecția patrimoniului cultural imaterial vizează:

Recuperarea tradițiilor, în spiritul și forma lor modernă de expresie, adaptată perfect solicitărilor și dorințelor de progres ale membrilor comunităților rurale, proces care nu poate fi disociat de întregul sistem cultural al recuperării conștinței proprii identității etno-culturale, cu toate conotațiile evidente. Aceasta presupune un amplu dialog la scară națională pentru dobândirea statutului unei permanențe și fizionomiei unei conlucrări nemijlocite, dintre tradiție și modernitate;

Promovarea la scară națională și internațională, la adevărata lor valoare, a creatorilor populari ce se constituie, fiecare în zona de origine, în repere ale continuării tradiției.

Sensibilizarea populației școlare față de valorile perene ale civilizației populare tradiționale și dezvoltarea talentului și aptitudinilor tinerilor meșteșugari, a respectului lor pentru valorile tradiției;

Inițierea unor programe educaționale, inclusiv prin realizarea unor filme documentare, în scopuri educațional civice.

Prin acest vast program fondat și derulat de Complexul Național Muzeal „ASTRA” Sibiu, România se înscrie printre țările protagoniste ale mișcării mondiale de protecție și promovare a patrimoniului cultural imaterial și de manifestare activă împotriva globalizării mondiale care amenință și cu uniformitatea culturală.